

E.L. Doctorow

Andrews
hersenen

Vertaald door Sjaak Commandeur

2014 DE BEZIGE BIJ AMSTERDAM

Voor M.

I

Ik kan je wel iets over mijn vriend Andrew zeggen, de cognitiewetenschapper. Maar fraai is het niet. Op een avond stond hij met een zuigeling in zijn armen bij zijn ex-vrouw Martha voor de deur. Want Briony, zijn lieflijke jonge vrouw van na Martha, was gestorven.

Waaraan?

Daar komen we nog op. Ik red dit niet alleen, zei Andrew, terwijl Martha hem vanuit de deuropening met grote ogen opnam. Nu sneeuwde het die dag, en Martha keek gebiologeerd naar de zachte sneeuwvlokken die als beestjes op de klep van Andrews Yankees-pet neerstreken. Zo was Martha: betoverd door het bijkomstige alsof ze het op muziek zette. Ook onder normale omstandigheden was ze traag in haar reacties, zoals ze je aankeek met haar grote donkere rollende geprononceerde ogen. Daarna pas kwam de glimlach of het knikje of het hoofdschudden. Intussen was Andrews bril beslagen geraakt door de warmte die uit haar huis door de openstaande deur naar buiten dreef. Willoos bleef hij daar als een blinde in de vallende sneeuw

achter zijn beslagen glazen staan tot zij ten slotte haar armen uitstak, de ingebakerde zuigeling zachtjes van hem overnam, achteruitstapte en de deur voor zijn neus dichtdeed.

Waar was dit?

Martha woonde toen in New Rochelle, een voorstad van New York, in een buurt met grote huizen in uiteenlopende stijlen – tudor, Hollands koloniaal, Greek Revival – de meeste gebouwd in de jaren twintig en dertig, van de weg af gelegen huizen aan lanen met overwegend hoge oude Noorse esdoorns. Andrew holde naar zijn auto en kwam terug met een draagstoeltje, een koffertje, twee plastic tassen vol babyspullen. Hij bonsde op de deur. Martha, Martha! Ze is zes maanden, ze heeft een naam, ze heeft een geboortebewijs. Ik heb het bij me, doe open, Martha, ik leg mijn dochter niet te vondeling, ik heb alleen wat hulp nodig, ik heb hulp nodig!

De deur ging open en daar stond Martha's echtgenoot, een grote man. Zet die dingen neer, Andrew, zei hij. Andrew deed wat hem gezegd werd en Martha's grote echtgenoot drukte hem de baby terug in zijn armen. Het is altijd wat met jou, zei Martha's grote echtgenoot. Gecondoleerd met het verlies van je jonge vrouw, maar ze zal wel gestorven zijn door jouw domme toedoen, door een nalatigheid op het verkeerde moment, een van je gedachte-experimenten of vermaarde intellectuele verstrooiingen, in elk geval iets om ons allemaal te herinneren aan je talent om een spoor van rampspoed achter te laten.

Andrew legde de baby in het draagstoeltje, dat op de grond stond, tilde het stoeltje met baby en al op en liep

langzaam terug naar zijn auto, bijna uitglijdend op het glibberige pad. Hij bevestigde op de achterbank een gordel om het stoeltje, ging terug naar het huis, pakte de plastic tassen en het koffertje en liep ermee naar de auto. Toen alles veilig opgeborgen was, deed hij het portier dicht, richtte zich op, draaide zich om en stond oog in oog met Martha, die een doek om haar schouders geslagen had. Goed, zei ze.

[in gedachten]

Ga door...

Ik moet alleen even denken aan iets wat ik gelezen heb over de pathogenese van schizofrenie en bipolariteit. Als de hersenbiologen eenmaal zo ver gevorderd zijn met hun genetische sequentiëring, zullen ze de variaties in het genoom vinden, de eiwitklunzen die de teleologie aankleven. Ze zullen er cijfers en letters aan geven, hier een lettertje wegnippen, daar een cijfertje toevoegen, en kijk eens aan: weg ziekte. Dus jij kunt wel inpakken met je praatkuur, Doc.

Daar zou ik maar niet zo zeker van zijn.

Geloof mij nou, je wordt brodeloos. Wat kunnen we anders, als eters van de vruchten van de boom der kennis, dan onszelf biologiseren? De pijn uitbannen, het leven verlengen. Wil je een extra oog in, noem eens wat, je achterhoofd? Kan. Je endeldarm in je knieholte? Geen probleem. Zelfs vleugels kunnen als je wilt, al moet je daar geen hoge vlucht van verwachten maar eerder een soort reuzensprongen, zwevende megastappen zoals op die transportbanden die als platte roltrappen door lange luchthavengangen lopen. En hoe weten we dat God dit

niet zou willen, dat we zijn onvolmaakte wanconcept van het leven als ongeneeslijk lijden vervolmaken? Wij zijn zijn plan B, zijn succesgarantie. God is werkzaam via Darwin.

Maar Martha nam de baby dus uiteindelijk wel in huis?

Ik denk daarbij ook aan hoe we in onze weggrottende kist vergaan en hoe we reïncarneren, hoe onze microgenetische restjes de ingewanden worden binnengezogen van een blinde worm die zonder te weten waarom in de doorregende grond omhoogwriemelt om de dood te vinden in de scherpe snavel van een huiswinterkoninkje. Hé, kijk, dat is mijn uit mijn levend genoom gesnaaide ID die daar uit de lucht wordt gescheten en met een kledder neerkomt op de tak van een boom en er als een nat verbandje over uitvloeit. Ei! Ik ben tot voedingsstof geworden van een boom die voor zijn leven vecht. Dat is waar trouwens, dat heel die onbeweeglijk standhoudende vaatflora in stilte net zo'n strijd om het bestaan voert als wij onderling, bomen die elkaar bevechten om dezelfde zon, om dezelfde grond waarin ze wortelen en de zaden uitstrooien die hun voortbestaan zullen bedreigen, zoals prinsen in de vorstendommen van weleer tegen hun koninklijke vader opstonden. Maar helemaal bewegingloos zijn ze niet. Bij harde wind dansen ze hun wanhoopsdans, vol in het blad waaien ze heen en weer en gooien hun armen in de lucht uit machteloze woede om wat ze zijn... Van antropomorfisme is het maar een kleine stap naar het horen van stemmen.

Hoor je stemmen?

Ja, ik wist wel dat je daarop zou aanslaan. Meestal wanneer ik inslaap. Sterker nog: als ik ze hoor, weet ik dat ik

aan het inslapen ben. En daar word ik dan weer wakker van. Ik wilde je dit helemaal niet vertellen en nu vertel ik het toch.

Wat zeggen ze?

Ik weet het niet. De gekste dingen. Maar ik hoor ze niet echt. Het zijn wel degelijk stemmen, bedoel ik, maar tegelijkertijd zijn ze geluidloos.

Geluidloze stemmen.

Ja. Het is alsof ik wel de betekenis hoor van de woorden die worden gezegd maar niet het geluid. Ik hoor de betekenissen, maar ik weet dat het woorden zijn die worden gezegd. Meestal door verschillende mensen.

Wie zijn die mensen?

Ik ken er niet een van. Er was een meisje bij dat me vroeg met haar naar bed te gaan.

Dat is normaal, een typische mannendroom.

Het is meer dan een droom. En ik kende haar niet. Een meisje in een lange zomerjurk tot op haar enkels. En ze droeg gymschoenen. Ze had tere sproetjes onder haar ogen, en haar gezicht leek bleek op te lichten van de zon terwijl ze in de schaduw stond. Om voor op je knieën te vallen zo mooi... Ze pakte me bij mijn hand.

Nou, dat is meer dan een stem, en zeker meer dan een geluidloze.

Ik denk dat het zo gaat dat ik de betekenis hoor en daar in mijn hoofd een beeld bij produceer...

Maar kunnen we nu misschien terug naar Andrew de cogniticus?

Ik moet een aarzeling overwinnen om erbij te zeggen dat ik die geluidloze stemmen ook overdag hoor, tijdens

mijn dagelijkse bezigheden. Maar waarom ook niet? Zo was er een ochtend op weg naar mijn werk, toen ik op de hoek mijn koffie en krant had gehaald en voor een stoplicht stond te wachten. Naar het aftellen van de rode seconden keek. En een stem zei: *Kun je niet even de hordeur repareren, nu je daar toch staat?* Het klonk zo levensecht, het kwam zo dicht bij een heus stemgeluid, dat ik me omdraaide om te kijken wie er achter me stond. Maar er was niemand, ik stond daar alleen op de hoek.

En welk beeld produceerde je erbij toen je die opmerking hoorde?

Dat van een oudere vrouw. Ik verplaatste mezelf naar de deuropening bij haar in de keuken. Het was in een soort vervallen boerderij. Ik had zo'n idee dat het in westelijk Pennsylvania was. Er stond een oud vrachtwagentje met een platte laadbak op het erf. De vrouw droeg een verschoten huisjurk. Ze keek zonder de minste verbazing op van het aanrecht en zei dat. Aan de keukentafel zat een klein meisje te tekenen met een waskrijtje. Was het de kleindochter van die vrouw? Ik wist het niet. Ze keek me aan en boog zich weer over haar tekening en ging er met haar krijtje ineens met heftige bewegingen overheen – ze kraste door wat ze getekend had.

Ben jij in feite de man die je je vriend Andrew noemt, de cogniticus die met een zuigeling naar het huis van zijn ex-vrouw ging?

Ja.

En vertel je me nu dat je in een droom de benen nam en uitkwam ergens bij de hordeur van een vervallen boerenhuis?

Nou nee, het was geen droom, het ging om een stem. Wel opletten graag. Door die stem wist ik weer hoe het was toen ik de stad uit moest nadat het kind dat Martha en ik hadden was gestorven, en daarmee ook het leven dat Martha en ik hadden. Het kon me niet schelen waar ik heen ging. Ik ben bij de Port Authority in de eerste de beste bus gestapt. Ik ben in de bus in slaap gevallen, en toen ik wakker werd, slingerde hij door het heuvelland van westelijk Pennsylvania. We stopten in een van die plaatsen daar bij een klein reisbureau en ik ben uitgestapt voor een wandeling over het plein; het was twee of drie uur 's nachts, het weinige dat er was, was dicht, een zelfbediening, een bazaar, een lijstenmaker, een bioscoop en, over de hele breedte van een van de vier zijden, een soort romaans raadhuis. In het dode bruine gras van het plantsoen stond een groenig zwart ruitersstandbeeld als gedenkteken aan de Burgeroorlog. Toen ik terugkwam bij het reisbureau, was de bus weg. Dus liep ik de stad uit, de spoorlijn over, langs een paar opslagloodsen, en een paar kilometer verderop – het was inmiddels ochtend – kwam ik bij een vervallen boerderij tussen armetierig groen. Ik had honger. Ik liep het erf op. Nergens een teken van leven, dus liep ik om en kwam aan de achterkant uit bij een hordeur. En daar was dat tweetal, precies zoals ik het had bedacht of meende te hebben bedacht, het kind en de oude vrouw. Het was deze oude vrouw die een opmerking had gemaakt op de ochtend dat ik in Washington met mijn koffie en krant stond te wachten op groen.

Dus wat je zegt is dat je de benen nam en uitkwam bij de concrete hordeur in een vervallen boerenhuis ergens in

Pennsylvania die je je voordien had verbeeld?

Nee! Dat beweer ik niet. Ik ben daadwerkelijk in de bus gestapt en de reis ging precies zoals ik gezegd heb. Het sjofele stadje, de keuterboerderij. En jawel, toen ik naderbij kwam, bevonden die twee zich in de keuken, de oude vrouw en het kind met haar krijtjes. Er hing verder een vliegenslinger onder de plafondlamp die zwart zag van de vliegen die eraan kleefden. Dus het was allemaal heel echt. Alleen heeft niemand me gevraagd de hordeur te maken.

Nee?

Ik stelde zelf voor hem te maken. Ik was moe en ik had honger. Ik zag daar nergens een man. Ik dacht dat ik me even zou mogen opfrissen, iets te eten zou kunnen krijgen, wanneer ik mezelf als klusjesman aanbood. Ik wilde geen aalmoes. Dus ik lachte en zei: Goedemorgen. Ik ben een beetje verdwaald, maar ik zie dat uw hordeur moet worden gerepareerd en ik denk dat ik hem wel maken kan als u me een kop koffie aanbiedt. Ik had bemerkt dat de deur niet goed sloot, het bovenste scharnier liet los uit het kozijn, het gaas hing slap. Als hordeur was hij volkomen nutteloos, en daarom hadden ze een vliegenslinger aan het trekkoordje van de plafondlamp gehangen. Dus ik was geen bovennatuurlijk visioen gevolgd naar dat oord. Ik had echt die bus genomen en die boerderij en die twee mensen gezien en ze vervolgens uit mijn hoofd weggezwart tot ik op een ochtend in Washington op de hoek stond te wachten op het verstrijken van de rode seconden en achter me –

Werkte je toen in Washington?

– ja, als adviseur bij de overheid, al mag ik niet zeggen

wat ik deed – en achter me de stem van de oude vrouw min of meer datgene hoorde zeggen wat ik had gezegd toen ik bij haar voor de hordeur stond. Zij het dat er uit haar mond kritiek in de woorden doorklonk, alsof ik haar een inkijkje in mijn onfortuinlijke bestaan had gegeven, zo van: ‘Kun jij je niet één keer nuttig maken en de hordeur repareren, nu je daar toch staat?’ Jouw handboek bevat een term voor dit soort ervaring, nietwaar?

Ja. Maar het is me niet duidelijk of we het over hetzelfde soort ervaring hebben.

Nou, wij hebben ons eigen handboek. Jouw vakgebied is de geest, het mijne de hersenen. Zullen die twee ooit tot elkaar komen? Het belangrijke aan die busreis is dat ik op een punt was beland waarop ik het gevoel had dat alles wat ik deed fout uitpakte voor ieder die ik liefhad. Kun je bevatten hoe dat is, meneer de analyticus, in zijn ergonomische stoel gezeten? Ik wist vooraf nooit hoe ik het onheil moest afwenden, alsof ik kon doen wat ik wou maar er toch altijd iets vreselijks van kwam. Dus ben ik in die bus gestapt, gewoon om weg te wezen, wat kon het me schelen. Ik wilde mijn leven kleinkrijgen, me aan onnozele dagelijkse trivialiteiten wijden. Niet dat ik daarin geslaagd ben. Dat werd wel duidelijk uit wat hij zei.

Uit wat wie zei?

Martha's grote echtgenoot.

Toen Andrew door de voordeur naar binnen stapte, zag hij Martha's grote echtgenoot zijn jas aantrekken en zijn hoed opzetten en Martha zelf met de baby in haar armen de trap op lopen, waarbij ze het capuchonnetje terugsloeg en het

sneeuwpakje openritste. Andrew werd een groot, fraai ingericht binnenhuis gewaar, veel royaler dan dat waarin Martha en hij als man en vrouw hadden gewoond. In de hal lag een donkere parketvloer. Uit zijn ooghoek zag hij links van hem een gerieflijke woonkamer met een gecapitonneerd bankstel, een brandende open haard en aan de muur boven de schouw het portret van zo te zien een Russische tsaar in een lang gewaad met een orthodox kruis aan een ketting en een kroon als een geborduurde muts. Rechts bevond zich een werkkamer met boeken langs de wanden en de zwarte Steinway van Martha. De trap, waar een donkerrode loper op lag, met koperen roeden onder aan de stootborden, boog sierlijk met een mahoniehouten leuning mee waaraan Martha zich niet vasthield toen ze met de baby in haar armen naar boven liep. Martha droeg een lange broek. Andrew bemerkte dat ze nog een goed figuur had en bezag onwillekeurig, voor het eerst in vele jaren, de vorm en veerkracht van haar achterste. De jas die Martha's grote echtgenoot aantrok was van het type met ronde schouders, een capekraag en wijd uitlopende mouwen. Zulke jassen werden niet meer gedragen. De hoed, een sportief, indrukbaar exemplaar, was te klein voor het hoofd van Martha's grote echtgenoot.

Martha zei zonder haar hoofd om te draaien: Ga met hem mee, Andrew, op dezelfde kalme commandotoon waarvan ze zich tijdens hun huwelijk bediende.

Andrew holde vooruit en trok het passagiersportier open. Hij was dankbaar toen Martha's grote echtgenoot zich in de stoel manoeuvreerde. Daar gingen ze, naar het stamcafé van Martha's grote echtgenoot. Hij dirigeerde An-

drew er zwijgend heen, wees bij de kruisingen naar links of rechts, gromde wat en wees toen ze er waren naar het parkeerterrein. Het betrof een café in een winkelcentrum. Andrew verwachtte een gesprek, enig wederzijds begrip – ze hadden tenslotte de ervaring van een huwelijk met dezelfde vrouw gemeen – maar toen ze eenmaal ieder achter een hoog kristalgeslepen glas aan de bar zaten en Andrew wachtte tot het gesprek zou beginnen, bleef Martha's grote echtgenoot zwijgen. Dus zei Andrew iets in deze geest.

Alles wat je over me denkt te weten is waar. Het is waar dat ik per ongeluk het kleine meisje heb omgebracht dat Martha en ik hadden; ik heb haar te goeder trouw het medicijn toegediend waarvan ik dacht dat onze kinderarts het had voorgeschreven. De apotheek had het verkeerde medicijn gestuurd en ik was minder scherp dan ik had moeten zijn, ik had een lange dag werk aan mijn proefschrift in de cognitieve wetenschap achter de rug, ik was urenlang in het lab bezig geweest, los nog van de vakgroepvergaderingen en dergelijke, en met een pipet druppelde ik braaf het medicijn in haar mondje. Dat deed ik heel de avond en nacht, om de twee uur, tot het kind ophield met huilen en dood was. Ik wist niet dat het dood was, ik dacht dat het eindelijk was gaan slapen. Ik was moe en ben zelf ook gaan liggen, het was op mij aangekomen om op te blijven bij het zieke kind, want Martha was oververmoeid; ze gaf een masterclass piano, waar ze de hele dag mee bezig was geweest, en bovendien: wie was hier de man? Ik werd wakker van Martha's geschreeuw, het was geen menselijk geschreeuw, het was het geluid van een reusachtig dier uit het woud dat met zijn poot vastzit in een stalen klem, en

dan misschien niet eens een dier uit het heden maar eerder de paleontologische versie ervan.

Met zijn ogen gericht op de blauwe spiegel achter de bar zei Martha's grote echtgenoot: Als een dier met zijn poot vastzit in een klem, weet je wat het dan doet om zich te bevrijden? Dan knaagt het die poot af. Daardoor is het natuurlijk wel voor altijd gebrekkig en niet meer in staat om zichzelf behoorlijk te onderhouden en een normaal leven te leiden.

Je doelt op Martha, zei Andrew.

Ja. En ik ben dus ook de rest van mijn leven invalide, nu ik uit liefde getrouwd ben met een onherstelbaar beschadigde vrouw die haar beroep niet meer kan uitoefenen. Met dank aan sir Andrew de Pretendent.

Ben ik dat, sir Andrew de Pretendent?

Ja, wiens welwillende, zachtmoedige, goedhartige, innemende onhandigheid de werkwijze is van een levensgevaarlijke killer. We nemen er nog een.

Toen Andrew zijn glas pakte om het snel leeg te drinken, zodat hij kon erkennen moreel in het krijt te staan bij Martha's grote echtgenoot door er nog een te nemen, hoewel hij dat eigenlijk niet wilde, ontglipte het glas hem. In zijn poging het na te grijpen nam Andrew met de mouwrand van zijn jasje de schaal pinda's mee die op de bar stond, en van de schrik nu hij ineens twee dingen tegelijk moest opvangen, verspeelde hij zowel het glas als wat erin zat, waaronder ijsblokjes en een partje citroen, die achter de cascade van pinda's aan neerdaalden in de schoot van Martha's grote echtgenoot.

Vond je het beledigend wat hij zei, Martha's grote echtgenoot? Was je daar kwaad om?

Nee, hij is operazanger. Opera is de kunst van de spontane emoties. Er gebeurt wat, en daar zingen ze dan urenlang over. Wat hij zei, al was het met een bas-bariton vol intimiderende tsaristische klankrijkdom, was waar. Ik was niet te beledigen of kwaad te krijgen, niet alleen omdat ik genoeg zelfkennis had, maar ook omdat er een cesuur in mijn hersenen zit waardoor een deugd als eer, onder andere, iets is waar ik niets mee heb. Ik heb geen eergevoel. Diep van binnen, in de grond van mijn ziel, mocht er zoiets bestaan, laat het me per saldo onberoerd wat ik heb gedaan. Een lichte zweem van leedwezen om dode baby's, om dode echtgenotes, om de branden die ik onopzettelijk heb gesticht en om zulke rampen meer, kan me in mijn dromen ergens heen doen vluchten waar ik geen kwaad kan, maar in dit wakend bestaan doet mijn schuld me niets.

Maar na die vreselijke nacht waarin de baby stierf ben je dus wel in een bus naar westelijk Pennsylvania gestapt. Toch? Of zeg je nu dat het allemaal een droom was?

Nee, het is echt gegaan zoals ik het beschreven heb.

Is het dan niet zo dat je in je wakend bestaan én in je dromen op de vlucht sloeg? Dat klinkt niet alsof je schuld je niets deed.

Een mens kan zulke momenten hebben zonder dat ze karakteristiek zijn; ten opzichte van de overheersende mentaliteit zijn het incidenten. Overblijfselen van wat ik vroeger misschien aan menselijks had.

Ja ja.

Want de waarheid is dat ik gewoon mijn schouders

ophaal en stug doorga. Hoe vriendelijk ik ook ben, hoe welwillend en hulpvaardig ik ook probeer te zijn, uiteindelijk ontbreekt ieder gevoel – of we het leuk vinden of niet. In mijn diepste wezen blijf ik koud, ongeacht wat er gebeurt, niet vatbaar voor berouw, voor verdriet, voor geluk, al weet ik aardig te doen alsof, tot ik mezelf haast niet terug ken. Wat ik probeer te zeggen is dat ik in laatste, vreselijke instantie gevoelloos ben. Mijn ziel zetelt in een stilstaande, diepe, prachtige, emotionele, kalme koude plas stilte. En ik ken mezelf wel terug. Ik ben een killer. Tot overmaat van ramp ben ik niet in staat om mezelf te straffen, om me mijn eigen leven te benemen uit wanhoop over het verwoesten van andermans leven, dat van hulpeloze zuigelingen en vrouwen van wie ik hou. Dat was ook de denkfout van Martha's grote echtgenoot de operazanger toen hij zijn veroordeling over me uitsprak, misschien in de hoop dat ik het licht zou zien en mezelf van kant zou maken. *[in gedachten]* Wat ik natuurlijk nooit zou doen.

Maar nu had Martha dus toch een baby, ter vervanging van het kind dat ze verloren had.

Zo zag ik het niet. Het is nooit mijn bedoeling geweest om afstand te doen van de baby. Ik had alleen hulp nodig. Voor een jaar of twee. Ik was nog als verdoofd door de dood van Briony. Maar Martha nam het kind in bezit alsof zij de rechtmatige moeder was.

Dat had je liever niet gewild?

Ik had weinig te willen. Ben ik nou nog niet duidelijk? Je bent toch niet achterlijk? Ik had al een baby omgebracht. Wou je me er nog een laten ombrengen? Maar goed, ik zal het contact ooit wel weer herstellen. Ze heeft de lichtblau-

we ogen van Briony. Dezelfde hoogblanke teint.

Had Martha's grote echtgenoot gelijk dat jij schuld had aan de dood van je vrouw?

Niet helemaal.

Wat betekent dat?

Het verband was indirect, niet rechtstreeks causaal.

Wat is er dan gebeurd? Doel je op het kraambed?

Nee, daar doel ik niet op.

Hoe is ze dan wel gestorven?

Wil ik het niet over hebben. [*in gedachten*] Wat ik je wel kan zeggen is dat Andrew, na de baby te hebben omgebracht die Martha en hij hadden, voor een slecht betaald docentschap koos aan een kleine universiteit in het westen van het land waar hij nog nooit van gehoord had.

Waarom?

Waarom denk je? Omdat het ver weg was. Omdat Martha toen ze zich van hem had laten scheiden zich graag liet zien voor de flat waar hij woonde als hij van zijn werk kwam. Dan nam ze een trekje van haar sigaret, liet hem op de grond vallen, ging erop staan en liep weg.

Dus in haar ogen was alleen jij verantwoordelijk – jij en niemand anders.

Wie dan?

De apotheker bijvoorbeeld. Hebben jullie geen aanklacht overwogen?

Mijn god, je hebt geen idee, hè, van het volledig wegvallen van de sociale werkelijkheid in de nasleep van iets als dit. Als de hersenen in lichterlaaie staan van het besef dat het onherroepelijk is wat je gedaan hebt. Een aanklacht? Was daarvan de redding te verwachten? Wat wou

je daarmee winnen – geld? Jezus, ik begrijp niet waarom ik met je praat. Zou het indienen van een aanklacht het kind hebben teruggebracht? En wie hadden we moeten aanklagen? De kinderarts die het recept had doorgebeld? de apotheker die het had klaargemaakt? de bezorger die het had afgeleverd? Bij wie was het misgegaan? Wie hadden we moeten aanklagen? Ik had het etiket kunnen lezen. Ik had mezelf kunnen aanklagen. Ik had het medicijn toegediend. Dat beeld liet Martha niet los: dat ik het uiteindelijk gedaan had, ik en niemand anders.

En dat was je met haar eens.

Ja. Ik was de dader, honderd procent.

Dus daar ging Andrew, door zichzelf verbannen naar een naamloze universiteit tussen de uitlopers van een bergketen die de Wasatch heet. Eerst vond ik die bergen wel leuk. Ik arriveerde in de nazomerwarmte van begin september, toen op de bergtoppen nog sneeuwresten van de oude winter lagen. Daardoor drong er iets tot me door van de niet-menselijke wereld waarin we leven. Dat krijg je als je buiten de stad bent. Amerikanen waarderen die wereld om zijn gratis attracties.

Wat zeg je nou?

Berghellingen om vanaf te skiën – dat is zo'n attractie. De branding, wildwaterrivieren. Een wind om in mee te waaien. De gratis attracties van deze planeet. Beschikbaar om er naar believen spanning of ontspanning of de dood te vinden.

Ja ja. Dus het bleek een gunstige verandering van omgeving voor je.

Zou je denken? Je hebt zeker nooit aan de voet van een gebergte gewoond. Die stad werd beheerst door Wasatchen. Na een dag of twee begon me te dagen hoe het zat. Je stond 's morgens op, en daar waren ze. Je stopte bij een benzinestation, en daar waren ze. Daar waren ze in hun onaandoenlijke onmetelijkheid – punt uit. Je werd gekoloniseerd. Zij regelden de verdeling van het licht; voor het jou bereikte moest het eerst via hen.

Snap ik niet.

Ze vingen het licht op, en al naar ze gewoon waren, weerkaatsten ze het naar beneden of hielden het vast. Je had met een soort bergbureaucratie te maken, en niemand kon er iets aan doen, de zon al helemaal niet. De universiteit had voor haar gastdocenten iets geregeld met een plaatselijk motel. Keukentje met een formica aanrechtblad. Spaanplaatmeubilair. Gordijnen in turkoois en roestbruin als verwijzing naar het indiaanse erfgoed. Dat was ook iets wat het gebergte deed: een bedrijfscultuur in de hand werken. Ik was de halfslachtige poging die de universiteit deed om haar cursusaanbod te verbreden. Ik vormde de eenmansvakgroep hersenwetenschap. Ik had aan niemand aanspraak. Mijn collega's, als ze dat op hun beleefde, gereserveerde manier waren, hadden niets interessants. Ik was eenzaam en ongelukkig.

Toen Andrew op een dag langs de sporthal van de universiteit liep, een gebouw als een hangar haast, zag hij door de openstaande deuren een populatie van gymnasten en atleten: hoogspringers, verspringers, hordelopers, kogelstoters, polsstokspringers, paardvoltigeurs, evenwichtsbalkers,

ringslingeraars, trampolinisten. De intensiteit, de concentratie van elk van hen op wat ze deden, ieder bezig om met veronachtzaming van ieder ander een gedifferentieerde, in zichzelf gekeerde inspanning te leveren, deed hem denken aan een cultuur van wriemelende DNA-moleculen, zodat hij maar lang genoeg hoefde te wachten, en al die springende en zwierende en ronddraaiende wriemelaars zouden zich tot de dubbele helix van een genetische code formeren. Hij voelde zich speciaal aangetrokken tot een gymnaste aan de rekstok, een blond meisje dat heen en weer zwaaide in iets wat ook een eendelig badpak had kunnen zijn. Ze leek menselijker dan de rest, alsof ze puur voor haar plezier aan die stang hing. Maar het zwaaien was een inleidende manoeuvre; toen ze eenmaal genoeg vaart had, verhief ze zich in handstand, kaarsrecht ondersteboven, waarna ze zich lui achterover liet vallen voor een hele reeks omwentelingen van 360 graden, met een geladen vertraging op het hoogste punt. Om zich van daaruit nog eens te laten vallen, maar dit keer voorover, als een dol geworden wijzer van de klok. Andrew, die niet kijkend wilde worden gezien, liep snel door toen ze haar oefening afrondde met een laatste complete draai en een perfecte afsprong in halve hurkhouding, de armen gestrekt.

Wat me eraan herinnert dat ik eens een vrouw een volledige salto in de lucht heb zien maken: ze lanceerde zichzelf en maakte een vliegende koprol van 360 graden om tot slot soepel op haar blote voeten neer te komen. Je zou denken dat het niet kon.

Waar was dat?